

Laboratorium 08

Rozwiązywanie równań nieliniowych

Iga Antonik, Helena Szczepanowska

Zadanie 1

Zadanie 1. Dla poniższych funkcji i punktów początkowych metoda Newtona zawodzi. Wyjaśnij dlaczego. Następnie znajdź pierwiastki, modyfikując wywołanie funkcji `scipy.optimize.newton` lub używając innej metody.

(a) $f(x) = x^3 - 5x$, $x_0 = 1$

(b) $f(x) = x^3 - 3x + 1$, $x_0 = 1$

(c) $f(x) = 2 - x^5$, $x_0 = 0.01$

(d) $f(x) = x^4 - 4.29x^2 - 5.29$, $x_0 = 0.8$

Rozwiązanie

Biblioteki

```
In [ ]: from scipy.optimize import newton
```

Definicje funkcji i punktów początkowych

```
In [ ]: def f_a(x):
        return x ** 3 - 5 * x

def f_b(x):
    return x ** 3 - 3 * x + 1

def f_c(x):
    return 2 - x ** 5

def f_d(x):
    return x ** 4 - 4.29 * x ** 2 - 5.29
```

Wyniki metody Newtona dla zadanych punktów początkowych

```
In [ ]: x0_a = 1
x0_b = 1
x0_c = 0.01
x0_d = 0.8

result_a = newton(f_a, x0_a)
result_b = newton(f_b, x0_b)
result_c = newton(f_c, x0_c)
result_d = newton(f_d, x0_d)

print("Rozwiązanie dla funkcji a:", round(result_a, 2))
print("Rozwiązanie dla funkcji b:", round(result_b, 2))
print("Rozwiązanie dla funkcji c:", round(result_c, 2))
print("Rozwiązanie dla funkcji d:", round(result_d, 2))
```

Rozwiązanie dla funkcji a: 0.0
Rozwiązanie dla funkcji b: 1.0
Rozwiązanie dla funkcji c: 0.01
Rozwiązanie dla funkcji d: -0.79

Badanie poprawności metody przy zadanych punktach początkowych

a. Dla funkcji `f_a` metoda Newtona poprawnie wskazała pierwiastek, ponieważ wynikowa wartość jest w przybliżeniu równa 0. W celu znalezienia innych pierwiastków można podstawić $x_0 = 2$

Dla pozostałych funkcji metoda Newtona nie działa:

- b. Dla funkcji f_b $x_0 = 1$ jest ekstremum lokalnym co powoduje błędne oszacowanie, ponieważ pochodna w punkcie 1 jest równa 0. Bardziej odpowiednim byłoby np. $x_0 = 1.5$
- c. Dla funkcji f_c wartość $x_0 = 0.01$ jest zbyt blisko 0, przez co wartość przybliżana zbiega zbyt wolno do prawdziwego pierwiastka, lepszym wyborem będzie tutaj $x_0 = 1.1$
- d. Dla funkcji f_d punkt początkowy musi być bliżej oczekiwanego pierwiastka, czyli np. $x_0 = 2$

Wyniki metody Newtona dla poprawnie wyznaczonych punktów początkowych

```
In [ ]: x0_a = 2
x0_b = 1.5
x0_c = 1.1
x0_d = 2

result_a = newton(f_a, x0_a)
result_b = newton(f_b, x0_b)
result_c = newton(f_c, x0_c)
result_d = newton(f_d, x0_d)

print("Rozwiązanie dla funkcji a:", round(result_a, 2))
print("Rozwiązanie dla funkcji b:", round(result_b, 2))
print("Rozwiązanie dla funkcji c:", round(result_c, 2))
print("Rozwiązanie dla funkcji d:", round(result_d, 2))
```

Rozwiązanie dla funkcji a: 2.24
 Rozwiązanie dla funkcji b: 1.53
 Rozwiązanie dla funkcji c: 1.15
 Rozwiązanie dla funkcji d: 2.3

Wnioski

Poprawne wyznaczenie pierwiastków metodą Newtona jest możliwe, gdy odpowiednio wyznaczmy punkty początkowe zważając na charakterystykę funkcji.

Zadanie 2

Zadanie 2. Dane jest równanie:

$$f(x) = x^2 - 3x + 2 = 0 \quad (1)$$

Każda z następujących funkcji definiuje równoważny schemat iteracyjny:

$$g_1(x) = (x^2 + 2)/3, \quad (2)$$

$$g_2(x) = \sqrt{3x - 2}, \quad (3)$$

$$g_3(x) = 3 - 2/x, \quad (4)$$

$$g_4(x) = (x^2 - 2)/(2x - 3). \quad (5)$$

- Przeanalizuj zbieżność oraz rząd zbieżności schematów iteracyjnych odpowiadających funkcjom $g_i(x)$ dla pierwiastka $x = 2$ badając wartość $|g'_i(2)|$.
- Potwierdź analizę teoretyczną implementując powyższe schematy iteracyjne i weryfikując ich zbieżność (lub brak). Każdy schemat iteracyjny wykonaj przez 10 iteracji.

Wyznacz eksperymentalnie rząd zbieżności każdej metody iteracyjnej ze wzoru

$$r = \frac{\ln \frac{\varepsilon_k}{\varepsilon_{k+1}}}{\ln \frac{\varepsilon_{k-1}}{\varepsilon_k}} \quad (6)$$

gdzie błąd bezwzględny ε_k definiujemy jako $\varepsilon_k = |x_k - x_*|$, x_k jest przybliżeniem pierwiastka w k -tej iteracji, a x_* dokładnym położeniem pierwiastka równania.

Biblioteki

```
In [ ]: import numpy as np
import matplotlib.pyplot as plt
from scipy.misc import derivative
```

Definicje funkcji

```
In [ ]: def f(x):  
        return x ** 2 - 3 * x + 2  
  
        def g1(x):  
            return (x ** 2 + 2) / 3  
  
        def g2(x):  
            return np.sqrt(3 * x - 2) if 3 * x - 2 >= 0 else None  
  
        def g3(x):  
            return 3 - 2 / x if x != 0 else None  
  
        def g4(x):  
            return (x ** 2 - 2) / (2 * x - 3) if 2 * x - 3 != 0 else None
```

Obliczenie pochodnych funkcji g w punkcie $x_0 = 2$ w celu określenia zbieżności funkcji

```
In [ ]: x_0 = 2  
prime_value = [derivative(g1, x_0), derivative(g2, x_0), derivative(g3, x_0), derivative(g4, x_0)]  
print(np.round(prime_value, 2))  
  
[1.33 0.82 0.67 0.67]
```

Obliczenie błędów bezwzględnych wyznaczania wartości pierwiastka schematem iteracyjnym

```
In [ ]: def iterate(g, initial_value, true_value, n):  
        x = initial_value  
        errors = []  
        for i in range(10):  
            x = g(x)  
            errors.append(abs(x - true_value)/true_value)  
  
        return errors  
  
        initial_value = 1.6  
        true_value = 2  
        n = 10  
  
        errors_g1 = iterate(g1, initial_value, true_value, n)  
        errors_g2 = iterate(g2, initial_value, true_value, n)  
        errors_g3 = iterate(g3, initial_value, true_value, n)  
        errors_g4 = iterate(g4, initial_value, true_value, n)
```

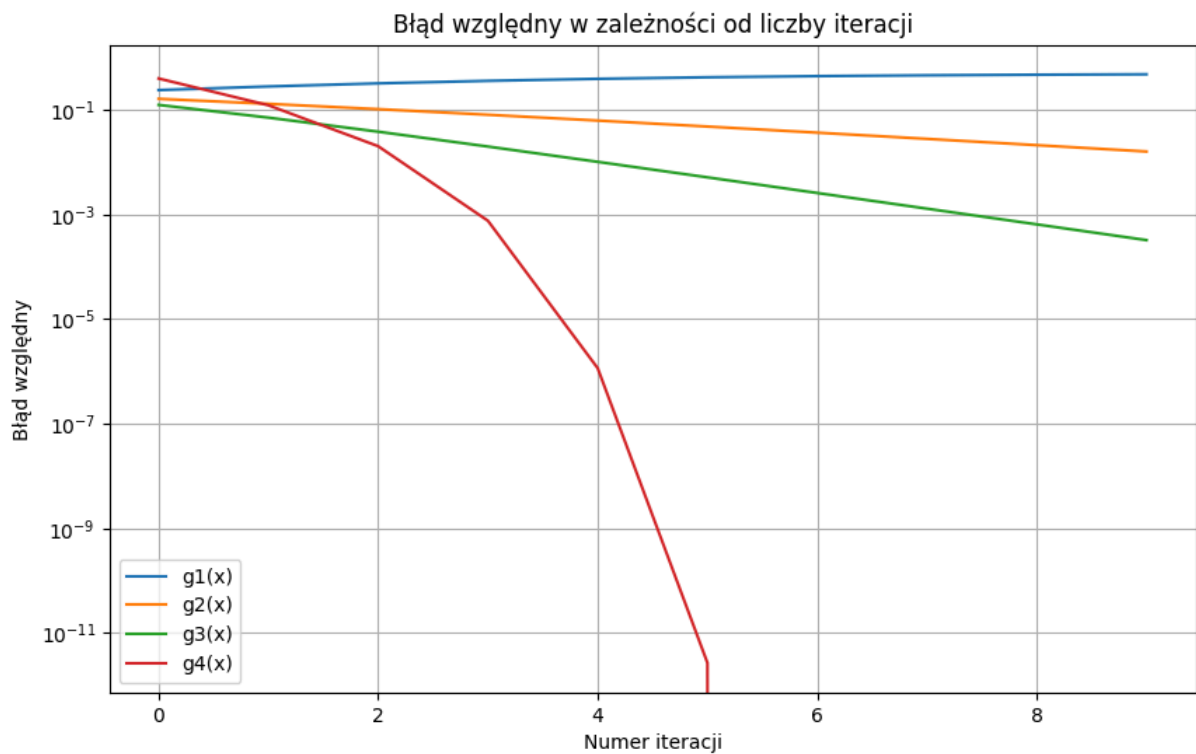
Obliczenie rzędu zbieżności

```
In [ ]: def convergence_rate(errors):  
        rates = []  
        for k in range(1, len(errors) - 1):  
            if errors[k-1] != 0 and errors[k] != 0 and errors[k+1] != 0:  
                r = np.log(errors[k] / errors[k+1]) / np.log(errors[k-1] / errors[k])  
                rates.append(r)  
        return rates  
  
        rates_g1 = convergence_rate(errors_g1)  
        rates_g2 = convergence_rate(errors_g2)  
        rates_g3 = convergence_rate(errors_g3)  
        rates_g4 = convergence_rate(errors_g4)  
  
        average_rate_g1 = np.mean(rates_g1)  
        average_rate_g2 = np.mean(rates_g2)  
        average_rate_g3 = np.mean(rates_g3)  
        average_rate_g4 = np.mean(rates_g4)  
  
        print("Wartość rzędu zbieżności dla g1(x):", round(rates_g1[-1], 2))  
        print("Wartość rzędu zbieżności dla g2(x):", round(rates_g2[-1], 2))  
        print("Wartość rzędu zbieżności dla g3(x):", round(rates_g3[-1], 2))  
        print("Wartość rzędu zbieżności dla g4(x):", round(rates_g4[-1], 2))
```

Wartość rzędu zbieżności dla g1(x): 0.7
Wartość rzędu zbieżności dla g2(x): 1.01
Wartość rzędu zbieżności dla g3(x): 1.0
Wartość rzędu zbieżności dla g4(x): 2.0

Wykres błędu względnego w zależności od liczby iteracji

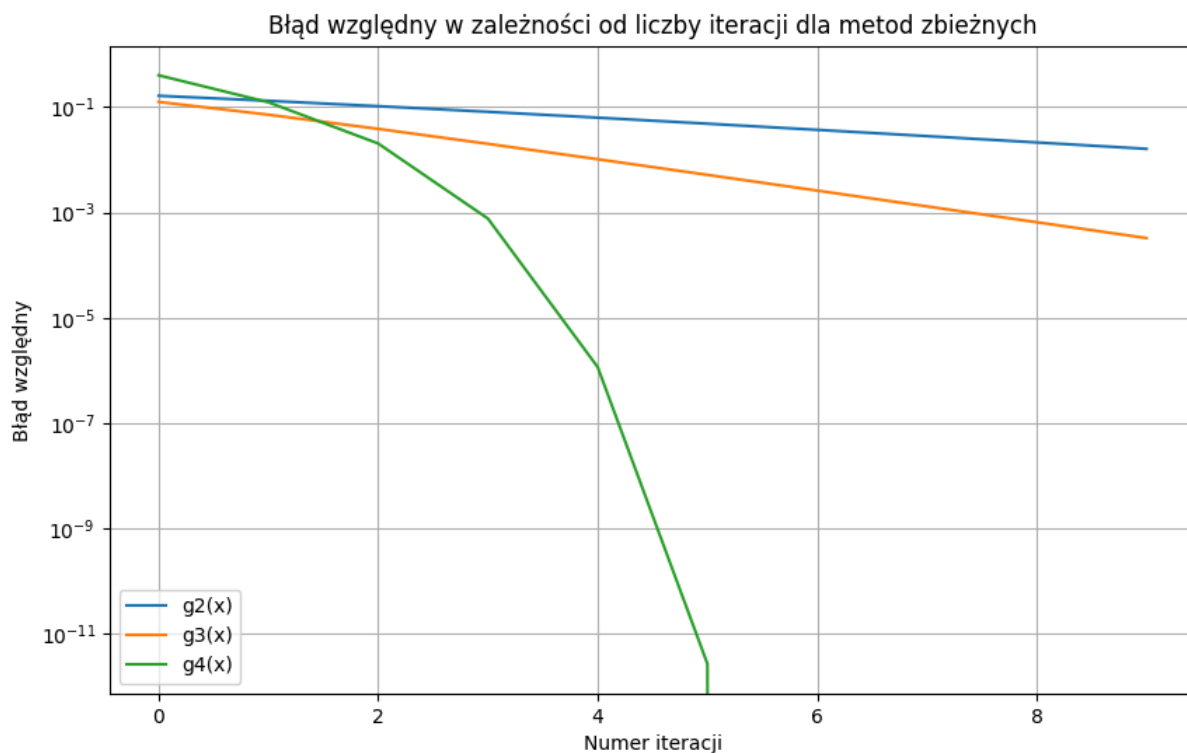
```
In [ ]: iterations = np.array(range(0,n))
plt.figure(figsize=(10, 6))
plt.plot(iterations, errors_g1, label='g1(x)')
plt.plot(iterations, errors_g2, label='g2(x)')
plt.plot(iterations, errors_g3, label='g3(x)')
plt.plot(iterations, errors_g4, label='g4(x)')
plt.title('Błąd względny w zależności od liczby iteracji')
plt.xlabel('Numer iteracji')
plt.ylabel('Błąd względny')
plt.legend()
plt.grid(True)
plt.yscale('log')
plt.show()
```


Wykres błędu względnego w zależności od liczby iteracji dla metod zbieżnych

```
In [ ]: iterations = np.array(range(0,n))
plt.figure(figsize=(10, 6))
if prime_value[0] < 1:
    plt.plot(iterations, errors_g1, label='g1(x)')
if prime_value[1] < 1:
    plt.plot(iterations, errors_g2, label='g2(x)')
if prime_value[2] < 1:
    plt.plot(iterations, errors_g3, label='g3(x)')
if prime_value[3] < 1:
    plt.plot(iterations, errors_g4, label='g4(x)')

plt.title('Błąd względny w zależności od liczby iteracji dla metod zbieżnych')
plt.xlabel('Numer iteracji')
plt.ylabel('Błąd względny')
plt.legend()
plt.grid(True)
plt.yscale('log')
plt.show()
```


Wnioski

Implementacja schematów iteracyjnych potwierdziła wyniki analizy teoretycznej. Schematy g2, g3 i g4 wykazały zbieżność w ciągu 10 iteracji, podczas gdy g1 nie zbiegał się. Można zauważyć to zarówno na wykresie, jak i obserwując rząd zbieżności. Rząd zbieżności dla schematów zbieżnych g2, g3 wynosił ponad 1, z czego wynika, że zbiegają się one liniowo. Dla g3 w przybliżeniu wynosi on 2, co oznacza, że zbiega się jeszcze szybciej, bo kwadratowo.

Zadanie 3

Zadanie 3. Napisz schemat iteracji wg metody Newtona dla każdego z następujących równań nieliniowych:

(a) $x^3 - 2x - 5 = 0$

(b) $e^{-x} = x$

(c) $x \sin(x) = 1$.

Jeśli x_0 jest przybliżeniem pierwiastka z dokładnością 4 bitów, ile iteracji należy wykonać aby osiągnąć:

- 24-bitową dokładność
- 53-bitową dokładność?

Definicje funkcji

```
In [ ]: def f_a(x):
        return x ** 3 - 2 * x - 5

        def f_b(x):
            return np.exp(-x) - x

        def f_c(x):
            return x * np.sin(x) - 1

        def f_a_prim(x):
            return 3 * x ** 2 - 2

        def f_b_prim(x):
            return -np.exp(-x) - 1
```

```
def f_c_prim(x):  
    return np.sin(x) + x * np.cos(x)
```

Funkcja implementująca schemat iteracji według metody Newtona

```
In [ ]: def newton_iteration(f, f_prim, x0, tolerance, max_iteration=10):  
        x = x0  
        iterations = 0  
        while iterations < max_iteration:  
            x_next = x - f(x) / f_prim(x)  
            iterations += 1  
            if abs(x_next - x) < tolerance:  
                break  
            x = x_next  
        return x_next, iterations
```

Wyliczenie pierwiastków przy tolerancji 24-bitowej i 53-bitowej

```
In [ ]: tolerance_24_bit = 1 / 2 ** 24  
        tolerance_53_bit = 1 / 2 ** 53  
  
        x0 = 1.5  
        x0_a = 2.0945  
        x0_b = 0.5671  
        x0_c = 1.1141  
  
        result_a_24_bit, iterations_a_24_bit = newton_iteration(f_a, f_a_prim, x0_a, tolerance_24_bit)  
        result_b_24_bit, iterations_b_24_bit = newton_iteration(f_b, f_b_prim, x0_b, tolerance_24_bit)  
        result_c_24_bit, iterations_c_24_bit = newton_iteration(f_c, f_c_prim, x0_c, tolerance_24_bit)  
  
        result_a_53_bit, iterations_a_53_bit = newton_iteration(f_a, f_a_prim, x0_a, tolerance_53_bit)  
        result_b_53_bit, iterations_b_53_bit = newton_iteration(f_b, f_b_prim, x0_b, tolerance_53_bit)  
        result_c_53_bit, iterations_c_53_bit = newton_iteration(f_c, f_c_prim, x0_c, tolerance_53_bit)  
  
        print("24-bitowa dokładność:")  
        print("Dla równania (a): Liczba iteracji =", iterations_a_24_bit)  
        print("Dla równania (b): Liczba iteracji =", iterations_b_24_bit)  
        print("Dla równania (c): Liczba iteracji =", iterations_c_24_bit)  
  
        print("\n53-bitowa dokładność:")  
        print("Dla równania (a): Liczba iteracji =", iterations_a_53_bit)  
        print("Dla równania (b): Liczba iteracji =", iterations_b_53_bit)  
        print("Dla równania (c): Liczba iteracji =", iterations_c_53_bit)
```

24-bitowa dokładność:

Dla równania (a): Liczba iteracji = 2
Dla równania (b): Liczba iteracji = 2
Dla równania (c): Liczba iteracji = 2

53-bitowa dokładność:

Dla równania (a): Liczba iteracji = 3
Dla równania (b): Liczba iteracji = 3
Dla równania (c): Liczba iteracji = 10

Wnioski

Z obserwacji wynika, że im większa jest wymagana dokładność tym więcej jest potrzebnych iteracji. Z liczby o 4-bitowej dokładności dzięki schematom iteracyjnym możemy uzyskać dokładność 24-bitową po 3 iteracjach (8, 16, 32), a 53-bitową po 4 iteracjach (8, 16, 32, 64).

Zadanie 4

Zadanie 4. Napisz schemat iteracji wg metody Newtona dla następującego układu równań nieliniowych:

$$\begin{aligned}x_1^2 + x_2^2 &= 1 \\ x_1^2 - x_2 &= 0.\end{aligned}$$

Korzystając z faktu, że dokładne rozwiązanie powyższego układu równań to:

$$x_1 = \pm \sqrt{\frac{\sqrt{5}}{2} - \frac{1}{2}} \quad (7a)$$

$$x_2 = \frac{\sqrt{5}}{2} - \frac{1}{2} \quad (7b)$$

oblicz błąd względny rozwiązania znalezionej metodą Newtona.

Definicje funkcji

```
In [ ]: def f_1(x_1,x_2):
        return x_1**2 + x_2**2 - 1

        def f_2(x_1,x_2):
            return x_1**2 - x_2
```

Implementacja schematu iteracji metody Newtona

```
In [ ]: def jacobian(x_1, x_2):
        return np.array([[2 * x_1, 2 * x_2], [2 * x_1, -1]])

        def newton_system(f1, f2, jacobian, x0, exact_solution_1, exact_solution_2, tolerance=1e-15, max_iterations=20):
            x = np.array(x0, dtype=float)
            errors = []

            for i in range(max_iterations):
                f = np.array([f1(x[0], x[1]), f2(x[0], x[1])])
                J = jacobian(x[0], x[1])
                delta_x = np.linalg.solve(J, -f)
                x += delta_x
                error = np.sqrt((x[0] - exact_solution_1)**2 + (x[1] - exact_solution_2)**2)
                errors.append(error)
                if error < tolerance:
                    return x, i, errors
```

Wyliczenie wartości i błędów względnych rozwiązań metodą Newtona

```
In [ ]: exact_solution_1 = np.sqrt(np.sqrt(5)/2 - 0.5)
        exact_solution_2 = np.sqrt(5)/2 - 0.5
        exact_value_norm = np.sqrt(exact_solution_1**2 + exact_solution_2**2)

        x0 = [1, 1]
        solution, iterations, errors = newton_system(f_1, f_2, jacobian, x0, exact_solution_1, exact_solution_2)

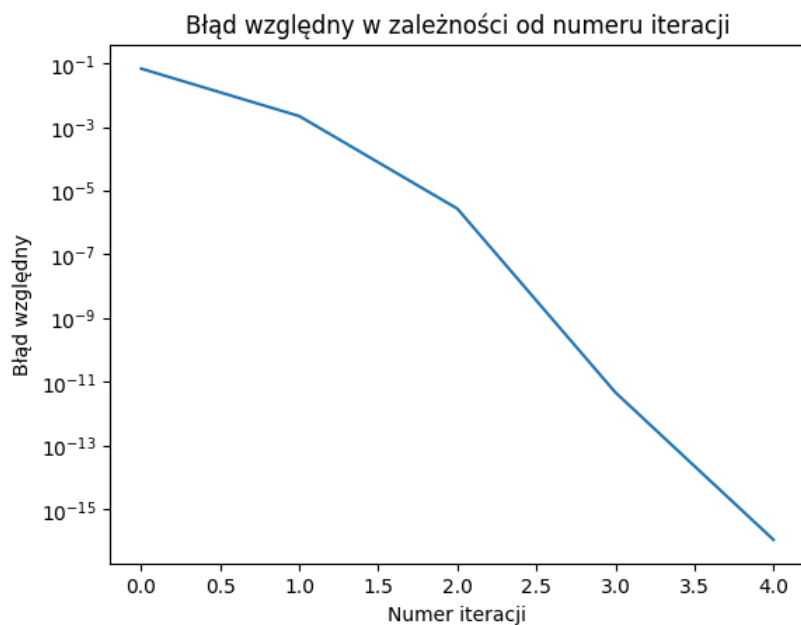
        relative_error_1 = abs(solution[0] - exact_solution_1) / abs(exact_solution_1)
        relative_error_2 = abs(solution[1] - exact_solution_2) / abs(exact_solution_2)

        print("Rozwiązanie:", np.round(solution, 2))
        print("Liczba iteracji:", iterations)
        print("Błąd względny x1:", relative_error_1)
        print("Błąd względny x2:", relative_error_2)
```

```
Rozwiązanie: [0.79 0.62]
Liczba iteracji: 4
Błąd względny x1: 0.0
Błąd względny x2: 1.7963785889362146e-16
```

Wykres przedstawiający błąd względny w zależności od numeru iteracji

```
In [ ]: n_range = np.array(range(0, iterations+1))
        plt.plot(n_range, errors/exact_value_norm)
        plt.yscale('log')
        plt.xlabel('Numer iteracji')
        plt.ylabel('Błąd względny')
        plt.title('Błąd względny w zależności od numeru iteracji')
        plt.show()
```


Wnioski końcowe

Metoda Newtona w ogólności jest skuteczna, ale jej prawidłowe działanie zależy od wyboru punktu początkowego oraz właściwości funkcji w pobliżu tego punktu. W przypadkach problematycznych warto rozważyć modyfikacje punktu początkowego lub zastosowanie alternatywnych metod numerycznych. Analiza wartości pochodnych w punktach docelowych pozwala na ocenę zbieżności schematów iteracyjnych, co potwierdziło iteracyjne badanie rzędu zbieżności. Dodatkowo im więcej iteracji wykonamy tym mniejszy jest błąd względny.

Bibliografia

Prezentacja z wykładu nr 6 - "Równania nieliniowe"

Prezentacja "Solving nonlinear equations" - Marcin Kuta

https://pl.wikipedia.org/wiki/Metoda_Newtona